

Posudek vedoucího diplomové práce PETRY KUČEROVÉ

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy

Typ studia: prezenční

Ročník: 5., ak. rok 2010-2011

Obor studia: 7504T163 Učitelství Vv pro ZŠ, SŠ a ZUŠ – magisterské jednooborové studium

Vedoucí diplomové práce: doc. ak. mal. Ivan Špirk, katedra výtvarné výchovy

Oponent: doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D., katedra výtvarné výchovy

Datum odevzdání diplomové práce: březen 2011

Téma diplomové práce: Friedl Dicker-Brandeisová – didaktické odkazy

Tvorbu F. D.-Brandeisové jsem poznal na pražské výstavě (1993). Inteligentní, dynamická malba, osobitě interpretující modernu. Téma diplomové práce vzniklo po další zkušenosti, po zjištění, že za slavným souborem Tereziánských kreseb (charakter mnohých kreseb a akvarelů ukazoval na nedětský koncept) je stejná umělkyně. Byla spojujícím elementem – učitelem, či, jak sama říkala, průvodcem všech tereziánských dětí v tvorbě. Byl jsem si jist, že za slávou souboru je rukopis kompetentní, tvořivé a systematické učitelské osobnosti. Modernistické obrazy a dětské kresby splynuly do jednoho životního osudu. Považuji za velké zadostiučnění, že tato diplomová práce, potvrzuje význam umělecké osobnosti F. D.-Brandeisové a vrací její roli učitelky výtvarné výchovy vážnost a náš skutečný obdiv. Díky systematickému úsilí kolegyně P. Kučerové jsou soustředěny doklady její vynikající pedagogické činnosti a ve výsledku významně napravena, válkou a nacismem i pozdějšími lety způsobená, ztráta historické souvislosti a pravdy.

Talent emancipované umělkyně slečny Dicker diplomantka komentuje v části Umění, smysl života. Vídeň, velký inspirátor J. Itten a Bauhaus s L. Feningerem, O. Schlemmerem a P. Klee. Vedle talentu, kterým oplývá celá předválečná avantgarda, včetně nemnoha žen, má naše umělkyně něco navíc – ve své době nejvyšší možné umělecké a teoretické vzdělání. Základní podmínka, aby mohla být tak skvělou učitelkou výtvarné výchovy.

Vyzdvihují fakt, že, v této i v dalších částech práce, jsou historické prameny kusé, pamětníci nedostupní s výjimkou paní A. Hanusové-Flachové a studentka proto pracuje především s vlastními zjištěními a výzkumy. Oporou jsou kolegyně také pouze dvě badatelské osobnosti – A. Pařík a E. Makarová a jejich publikace. Na starých fotografiích je v diplomové práci doložena profesionální dráha umělkyně. Mezi dnes neexistujícími realizacemi ateliéru Singer-Dicker se diplomantka zabývá také modernistickou koncepcí školky ve Vídni a kurzy slečny Dicker pro učitelky mateřských škol. V části 3.5 přichází nucená emigrace do Prahy a nový život po boku P. Brandeise a další pozoruhodná pedagogická činnost s dětmi emigrantů. Pozoruhodnou změnu ve tvorbě po přestěhování s manželem do Hronova – odklon od moderny k realismu, hodnotí diplomantka jako projev obrany před přicházejícím chaosem (str. 24).

Kapitoly 3.7 a dále jsou pro d. p. klíčové. Terezín. Válečná výtvarná výchova F. D.-Brandeisové je poskládána diplomantkou z fragmentů vzpomínek pamětníků, ze systematického studia dokumentů a ze srovnávání a studia tisíců tereziánských kreseb ze sbírek v pražském Židovském muzeu. Ve druhém oddíle diplomové práce, nazvaném Život, smysl umění je doložena systematická práce paní D.-Brandeisové s dětmi v ghettu a tzv. dětských domovech. Všechny souvislosti jsou pečlivou analýzou dokumentů. Zachovaná přednáška F. D.-Brandeisové o didaktických zkušenostech a principech, pomáhá významně v detektivním zkoumání jako důkaz, umožňuje diplomantce přistupovat k hodnocení jednotlivých aspektů učitelské práce seriózně a kompetentně. Zajímavé je diplomantčino srovnávání s nepochybně rovněž modernistickou koncepcí Vv paní kolegyně V. Roeselové (donedávna oborové didaktičky na KvV) a artefilitikou doc. J. Slavíka. Velmi zajímavé části d.p. jsou tyto interpretované didaktiky výtvarné výchovy. Pozoruhodné je zjištění, že původní sbírka 4 tisíc kreseb byla předána v dokonalém archivním uspořádání podle jednotlivých lekcí (nepochybně od Friedl... str. 41). Tato hodnota didaktické dimenze souboru nebyla vůbec oceněna a snad původně ani postřehnuta a dodnes jsou kresby skladovány bez jakékoliv vazby na práci F. D.-Brandeisové.

Didaktický rozměr práce podtrhuje rozhovor diplomantky s paní A. Hanus-Flachovou (str. 102-109), který je jako dosud jediný, v souvislostech tématu práce, orientován na dotazování po souvislostech tereziánské praxe Vv. Na str. 43 – 65 jsme svědky částečné a často velmi přesvědčivé rekonstrukce původních lekcí Vv, které jsou doplněny kvalitní teoretickou reflexí, jejíž závěry o terapeutické koncepci výuky v Terezíně mám za hodnověrné. Koncept a výsledky této teoretické části práce ukazují na obohacení původních východisek tématu.

V dalších částech práce kolegyně přináší pozoruhodnou sondu do praxe dnešních Dětských domovů, navíc s prakticky ověřenou výtvarnou řadou, která je součástí této didaktické části i jinak pohříchu velmi didaktické diplomové práce. Metodika těchto lekcí je odvozena z tereziánské praxe a přes mnohé souvislosti nemůže disponovat takovou výpovědní silou. Nejsme v situaci židovských dětí, diplomantka to ví a obratně argumentuje paralely dětských zařízení i životních situací dětí. Nestojíme ve stejné řece nejen pro časovou vzdálenost více

než 65 let, ale také pro proměny paradigmat vizuální kultury dneška. Diplomantka měla rovněž k dispozici jen odlesky soustředěné učitelské práce. Přesto se jí daří nejen udržet kontext obsahu práce, ale také kritickou náročnost a odstup. Kolegyně dětské práce a odpovědi citlivě reflektuje, nachází podstatné a jedinečné ve výpovědích a uvádí obhajitelné závěry. Po slovech uznání je zklamáním, jak kritická je práce po stránce jazykové. Nespočet chyb ukazuje na jakousi nečekanou praktickou nedostatečnost. Word má funkci revize... existují korektoři... Nerozumím, ale neustupuji ze svého přesvědčení, že přes tento nepříjemný aspekt, máme před sebou velmi kvalitní práci.

Na závěr je třeba ocenit soubor autorských fotografií z Dětského domova v Budkově. Jak sama diplomantka píše, zaujala ji možnost opustit kritickou přímočarost v omezeném výběru motivů v dětském domově (str. 88) vzhledem k zákonu o ochraně dětí. Nevýhodná situace je nakonec kladem černobílého cyklu. Soubor má především fotografické kvality a přes svou neurčitost a obsahovou nejasnost, pro čtenáře celé emotivně náročné diplomové práce, také úlevně posmutnělou dokumentární hodnotu.

Jsem přesvědčen, že práce, především její hlavní části, zasluhují uznání. Navrhuji, aby byly tyto části připraveny k publikování. Jen tak dojde poctivá snaha o kritické zhodnocení didaktické práce F. D.-Brandeisové naplnění. Rehabilitaci nicméně zasluhuje i jazyk studie.

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě. Navrhuji klasifikaci výborně.
V Praze 5. května 2011

